

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра теорії та історії світової літератури

КУРСОВА РОБОТА
з історії зарубіжної літератури

на тему: «Роман Ішігуро «Не відпускай мене», текст і його кіноадаптація.
Порівняльні аспекти»

Студентки групи СОа16-20

Напряму підготовки 014
середня освіта

Спеціальності середня освіта:
англійська мова та література

Шиліпук Катерина Павлівна

Науковий керівник - професор
Мейзерська Тетяна Северинівна

Допущена до захисту

« ___ » _____ року

Завідувач кафедри

(підпис) (ПІБ)

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ЄКТС ____

Київ – 2023 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИКО-ЛІТЕРАТУРНІ ТА ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	7
1.1. Екранізація як варіант інтерпретації художнього тексту.....	7
1.2. Антиутопія як літературний жанр:	9
РОЗДІЛ 2. ПРОБЛЕМНО-ТЕМАТИЧНІ АСПЕКТИ РОМАНУ «НЕ ВІДПУСКАЙ МЕНЕ ТА ЙОГО КІНОАДАПТАЦІЇ».....	13
2.1 Проблема ідентичності та індивідуальності у романі та кіноадаптації.....	14
2.2 Питання етики науки та моралі у романі та кінострічці.....	16
2.3.Тема репресій, нерівності та підкорення у романі та кіноадаптації.....	18
РОЗДІЛ 3. ПОЕТИКО-СТИЛЬОВІ ОСОБЛИВОСТІ РОМАНУ «НЕ ВІДПУСКАЙ МЕНЕ» ТА ЇХ ВІДОБРАЖЕННЯ У КІНОСТРІЧЦІ.....	21
3.1. Сюжет та композиція твору та кінотвору.....	21
3.2. Своєрідність хронотопу у романі та фільмі.....	23
3.3. Мовно-стильові домінанти роману та особливості їх кіноадаптації.....	26
ВИСНОВКИ	30
SUMMARY.....	32

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ..... 34

ВСТУП

Об'єднання кількох культур стало справжнім сплеском у британській літературі. Національне минуле, людська доля, проблема індивідуальності та самоідентифікації знайшли місце у творчості класика сучасної прози, «громадянина світу» та автора «міжнародних романів» – Кадзуо Ішігуро . Роман «Не відпускай мене» – один з найкращих романів за версією журналу «Тайм» та входить до списку 100 найкращих англомовних романів[17] . Крім цього він є перлиною його творчості і ареною для роздумів над сенсом людського буття.

Позиція критиків творчості Кадзуо Ішігуро різниться між собою: хтось вбачає в його творчості фантастичні елементи, інші зосереджуються на актуальності тематики в майбутньому, треті – розглядають його роман через призму як японської, так і британської літератури.

Цей твір викликає неабиякий інтерес як серед літераторів, так і кінокритиків, адже через 5 років після написання, режисер Марк Романек зняв кінострічку за його мотивами, що стало справжнім протистоянням між книголюбамі, які мають більше трьохсот сторінок на роздуми про жалюгідне життя клонів, та кіноманами, що не встигли оговтатись за півтори години перегляду від жорстокості світу та безхребетності героїв. Роман та його кіноадаптація мають кілька відмінних деталей, через які твір відчувається по-різному та викликає цілий спектр емоцій та вражень.

«Не відпускай мене» – роман, який не прив'язаний до жодного з історичних часів. Сюжетна особливість даного роману в тому, що він тримає в напрузі читача і не розкриває карти, допоки читач сам не здогадається, про що йде мова. Оповідач максимально відсторонений та незалежний, що створює ефект недоказаності та недорозуміння. Завдяки поетиці недомовленостей та евфемізмів роман схожий на повчальну антиутопію, що спонукає бути свідомим, людяним та жертвним.

Натомість Романек залишає заявлені Ішігуро тимчасові рамки і анітрохи не турбується про формування альтернативної дійсності, яку малює автор. Через це спочатку здається, що фільм правдивий і щойно знятий на основі реальних подій. На що зроблено ставку, зрозуміло – чим менше умовностей, тим сильніший ефект. Однак справедливе й інше – чим менше умовностей, тим сильніший контакт із глядачем, тим вища ймовірність зачепити його за живе та викликати роздратування.

Актуальність дослідження полягає в тому, що творчість Ішігуро належить до мультикультурної літератури, що переплітає між собою англійські та японські традиції та проблеми, що викликає надзвичайний інтерес світової аудиторії. Атмосфера роману по-своєму передана режисером однойменного фільму, знятого у найкращих традиціях американських драм із легким ухилом у європейське кіно. Роман «Не відпускай мене» за жанровими особливостями є антиутопією, а саме цей жанр з літературної точки зору, особливо у вітчизняному літературознавстві, досліджений недостатньо. Крім цього, саме цей роман входить до списку 100 найкращих англомовних романів.

Мета дослідження полягає в порівнянні авторської ідеї роману та її втіленням у кінострічці за допомогою художніх засобів, евфемізмів, поетикальних особливостей, монтажу, візуалізації, а також жанрових особливостей твору.

Досягнення цієї мети передбачає розв'язання низки **завдань**:

- схарактеризувати риси жанру антиутопії;
- виявити особливості кіномови та її відмінностей від мови літератури.;
- висвітлити проблематику роману «Не відпускай мене»;
- дослідити відносини суспільства та людей-клонів як основу конфлікту у романі;
- з'ясувати особливості хронотопу у творі;

- розглянути основні сюжетно-композиційні та стильові особливості твору.

Об'єктом дослідження є антиутопічний роман Кадзуо Ішігуро «Не відпускай мене» і однойменний фільм режисера Марка Романека. Дослідження з опорою на численні літературно-критичні й кінематографічні теоретичні праці, присвячені монтажу, візуальному монтажу та візуалізації. Крім того, задля більшої обґрунтованості висновків у дослідженні використовуються роботи С. Ейзенштейна «Вертикальний монтаж», Глодзь Г. «Антиутопійний трикстер: гендерні аспекти образу», Жлуктенко Н. Ю. «Топос у романах Кадзуо Ішігуро» тощо.

Предметом дослідження є особливості й засоби перекодування літературних творів мовою кіно на різних рівнях, порівняння мотивів, жанрово-стильових особливостей, візуалізації, монтажу та художніх деталей у романі та кінострічці.

Для розкриття теми використовувалися такі **методи**: медіатекстуальний культурно-історичний, структурно-семантичний, герменевтичний.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, резюме та списку використаної літератури. Загальний обсяг дослідження становить 35 сторінки, із них 23 сторінок основного тексту.

РОЗДІЛ 1. ІСТОРИКО-ЛІТЕРАТУРНІ ТА ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1 Екранізація як варіант інтерпретації художнього тексту

Завдяки шаленому розвитку науки і техніки ХХ століття стало часом появи і розвитку нових видів синтетичного мистецтва. З'явилися кіно, телебачення, комп'ютерна графіка, і цілком очевидно, що перелік таких мистецтв не вичерпується. Поява кожного нового жанру мистецтва змінює внутрішню структуру художньої системи і співвідношення між існуючими жанрами мистецтва. Особливого значення набуває проблема художньої взаємодії різних видів мистецтва. Одним із найвиразніших і найважливіших явищ такого роду є взаємодія літератури та кіно у процесі екранізації літературних творів.

Майже за всю історію розвитку кінематографа і донині серед мистецтвознавців, особливо кінознавців, поширена думка, що екранізація є формою «перекладу» з літературної мови на іншу. Хоча аналіз цього явища виявляє, що екранізація літературних творів є новою формою художньої творчості.

І тепер ми змушені говорити не тільки про неминуче спотворення літературного твору в процесі його екранізації через те, що кіно «розмовляє» іншою мовою, ніж література, а й про той факт, що фільм, який є екранізацією літературного твору, все більше відрізняється від класичного літературного джерела.

Покладення літературно-художнього твору в основу кіносценарію, з одного боку, спрощує завдання режисера, а з іншого – служить запорукою успіху створеного кінопродукту. За словами М. С. Кагана, «поширена практика інсценування повістей і екранізації п'єс і романів призводить до естетично повноцінного результату лише тоді, коли є не перекладом з однієї художньої мови на іншу, а створенням нових і самостійних художніх творів за мотивами оригіналу; навіть переклад вірша з однієї національної мови на іншу є, по суті, створенням іншого твору мистецтва «за мотивами вихідного», бо художній

зміст вірша невіддільний від звучання, втілює національну своєрідність мови, не кажучи вже про особливості її асоціативних смислів»[5].

Екранізація стає одним із прийомів освоєння художньої дійсності художнього тексту. З позиції режисера це слово має дещо інакший сенс: це просто фізична реальність – камера фіксує лише те, що сценарист вважає за потрібне запам'ятати. Слово має силу описувати – дозволяє втілити метафору в реальність під час створення кінематографічного образу, який прихований у тексті.

Наприкінці ХХ- початку ХХІ-го століття предметом обговорення було співвідношення кіно та літератури. Деякі критики та експерти того часу ставили знак рівності між екранізацією і літературним текстом, а інші навпаки доводили, що кіно – призма для кращого розуміння тексту .

«Монтаж є такою ж необхідною складовою кінострічки, як і всі інші елементи кінематографічного впливу»,— вважає Сергій Ейзенштейн [12]. Монтаж є засобом «склеювання» різних частин картини в одну єдину, що дає змогу уявити цілісний і повноцінний кадр. «Кожен монтажний шматок існує вже не як щось безвідносне, а являє собою якийсь приватне зображення єдиної спільної теми, яка рівною мірою пронизує всі ці шматки. Зіставлення подібних приватних деталей у певному ладі монтажу викликає до життя, змушує виникнути в сприйнятті те спільне, що породило кожне окреме і пов'язує їх між собою в ціле, а саме – в той узагальнений образ, в якому автор, а за ним і глядач переживають цю тему» [13].

Навіть не було сумнівів , що романи англійського письменника японського походження Кадзуо Ішігуро зацікавлять сценаристів, не прочитавши більше однієї його книги. Він один із авторів, які створюють сучасну літературу, тих, хто свого часу отримав найвищі нагороди, навіть Нобелівську премію. Роман «Не відпускай мене» зацікавив не тільки читачів, а й продюсерів, які вирішили зняти за ним фільм, що був анонсований як справжнісінька подія. Він не мав широкого прокату, рекламні ролики не

купувалися, але більшість серйозних видань та інтернет-журналів зарахували «Не відпускай мене» до найжаданіших фільмів сезону і щиро вважали, що такий сильний фільм, написаний Кадзуо Ішігуро, стане потужним, серйозним вибухом в кіноіндустрії.

У романі «Не відпускай мене» автор поклав в основу монтажу принципи послідовності та сенсу. Так, увесь твір побудовано на послідовному сприйнятті кадрів. Монтаж поєднує ланцюжок подій, які розкривають кожний попередній кадр, сполучаючись у монтажну фразу.

«Не відпускай мене» Марка Романека знято в кращих традиціях американської драми з невеликим ухилом на європейське кіно. Він розкриває історію кохання героїв — трикутник, пов'язаний серйозними почуттями: коханням, жертовністю та дружбою. Романек знімає в похмурих, холодних, темних тонах, щоб створити атмосферу приреченості та відчаю.

1.2 Антиутопія як літературний жанр

Слово «утопія» стосувалося красивого, але неможливого майбутнього з елементом соціальної міфології. Утопія трактувалася як картина досконалого світу, омріяної країни щастя, ідеального суспільного ладу без наукового обґрунтування.

М. Бердяєв назвав утопію «прокляттям нашого часу». Це слово з'явилося на замовлення англійського письменника і громадського діяча Томаса Мора, який у 1515-1516 роках написав книгу під назвою «Утопія» [7]. В книзі Томас Мор описав, на його думку, ідеальну державу, де все створено за законами розуму, де всі люди рівні в усіх відношеннях: робота, відпочинок, навіть одяг; тут усе регламентовано і все за чітким графіком і порядком. Утопія Т. Мора — це країна можливого щастя на землі, де живуть звичайні люди, тільки дуже свідомо організовані.

Антиутопія виникла тоді, коли держава і суспільство виявили свої негативні якості, стали небезпечними для людей, не сприяли прогресу. Це критичний погляд на негуманістичну державну систему. В антиутопії автори

завжди протестували проти насильства, абсурдного соціального устрою та незаконного становища людини.

Аналіз жанру антиутопії неможливий без досліджень праць, таких як «Дистопія: теорія і путівник» і «Дистопійний поштовх в сучасній літературі» М. Букера. Антиутопічний жанр, на його думку, – це жанр, повністю протилежний утопічному, це «застереження проти потенційного заперечення наслідків справжнього утопізму». [14]

Отже, утопія як літературний жанр – це абстрактна модель ідеального суспільного ладу, що відповідає думкам письменника про гармонію людини і суспільства. Вона сягає своїм корінням у фольклор, Біблію, філософські трактати тощо.

Антиутопія – літературне відображення небезпечних наслідків експериментів над людством для його «удосконалення», певних, часто привабливих соціальних ідеалів, антитеза утопії. Якщо класична утопія виникла з теорії, то антиутопія продиктована крахом усіх справжніх утопій 20-го століття. У цьому сенсі дві жанрові моделі «утопію» й «антиутопію» можна розглядати як тезу й антитезу.

Антиутопія протестує проти насильства, абсурдності встановленого соціального ладу, нелегітимного становища особистості. Спираючись на аналіз реальних суспільних процесів, автори антиутопії через вигадку намагалися передбачити їхній подальший розвиток. Фантастичні елементи становлять основну частину поетики антиутопії, але не всякий художній твір є антиутопією. Антиутопічні суспільства зображені в багатьох творах мистецтва, дія яких часто відбувається в майбутньому.

До другої половини ХХ-го століття домінуючим жанром була соціальна антиутопія, але після Другої світової війни з'явилося усвідомлення негативних наслідків людської діяльності – науково-технічного прогресу, урбанізації, масштабного впливу на природу. Вони сприяли створенню нових моделей антиутопії: екологічної, технологічної, політичної тощо.

Через те, що антиутопія вважає за необхідне наявність особистого простору для кожної людини, акцентує вона також на самій людині. Тобто, якщо утопія описує ідеальний, злагоджений світ, то антиутопія зосереджує увагу на окремій особистості. Крім того, ця особистість протиставляється тому соціальному середовищу, у якому перебуває. Конфлікт людини і середовища – ключовий у антиутопії.

Головне в будь-якій антиутопії – це ідея, а саме зв'язок з важливим для автора часу та висвітлення хвилюючої його проблеми. Це також свого роду повідомлення, яке містить попередження про те, що очікується розвиток подій, які можуть невтішно вплинути на хід історії. Як стверджує Галина Сиваченко : «В антиутопії завжди відтворено насильство над історією, котру спрощують і підкорюють, намагаючись вирівняти заради нищого ідеалу»[10].

На рахунок персонажів антиутопії, головним героєм здебільшого є протагоніст. Як пише Галина Глодзь: «Протагоніст антиутопії – та конкретна людина, очима якої ми дивимося на світ, цілковито впорядкований за певним ідеальним зразком. У цьому персонажі загострено протистояння колективного та персонального, він ставить під сумнів досконалість системи, яка заради щастя більшості мусить знищувати індивідуальні особливості» [1].

Для цього жанру також характерний персонаж-трикстер. Найчастіше це духовно близька головному герою людина, зазвичай протилежної статі.

Тема кохання є досить поширеною серед антиутопій, бо це могутнє почуття спонукає протистояти не менш сильному тоталітарному режиму. Річ у тім, що в ідеальному світі, де кожен має наперед визначену роль, особисте життя людини стає чи не єдиним способом проявити хоч якусь індивідуальність. Саме тому часом антиутопії перенасичені надмірним еротизмом. Борис Ланін стверджує, що «таким чином тілесне пробуджує духовне». «Взагалі, антиутопія неодмінно містить у собі опис утопічної держави. Тільки якщо справжні утопісти пропонували рецепт людству, порятунок від усіх соціальних і політичних негараздів, то автори антиутопій

хочуть створити насамперед художній твір.» – пише Борис Ланін [6], після чого героя перестає задовольняти його положення у наявному світі ілюзій.

Цьому жанру властива певна підступність. Спочатку ми бачимо оманливу надію на щасливий кінець, але один сюжетний поворот все перевертає і зводить нанівець залишки примарних надій головного героя.

Водночас протягом усієї книги читача переслідує певним чином нав'язливе почуття, що не все так просто, як здається на перший погляд. Люди, які проживають в антиутопічному світі, можуть здаватися щасливими, але насправді це не так. Проблема в тому, що все, у що вони вірять, є ілюзією.

Як вказує Г. Глодзь: «Найвиразніше проблеми антиутопічного суспільства проступають, коли є можливість спостерігати за розвитком протагоніста, його еволюцією від прихильника (чи принаймні пасивного члена) системи до її активного супротивника»[1].

Як правило, антиутопіям бракує дидактизму та прямих інструкцій. Основна мета таких книг – привернути увагу читача до актуальних питань. Іншими словами, автор заохочує критично мислити та самостійно вирішувати, що добре, а що неправильно.

РОЗДІЛ 2. ПРОБЛЕМНО-ТЕМАТИЧНІ АСПЕКТИ РОМАНУ «НЕ ВІДПУСКАЙ МЕНЕ» ТА ЙОГО КІНОАДАПТАЦІЇ

Роман-антиутопія «Не відпускай мене» характеризується складними морально-філософськими питаннями та оригінальною художньою формою. Формально твір побудований як «скорочена» оповідь від першої особи головного героя, донора клонів, який не усвідомлює прихованого значення подій у власному житті. Завдяки поетиці недомовленостей та евфемізмів роман стає антиутопічною метафорою, яка апелює до збереження людяності, вірності людини собі та її готовності до самопожертви заради інших, не намагаючись артикулювати складні проблеми сучасного різноманітного та мінливого світу. Але попри чіткість викладу думок автора існує багато поглядів на суть та ідеї роману Ішігуро і кінострічки Романека. Деякі критики розглядають «Ніколи не відпускай мене» як символ людського існування у формі наукової фантастики. Ця категорія критиків вважає, що Кадзуо Ішігуро використовує структуру наукової фантастики лише для того, щоб показати звичайне людське життя, людську душу, любов, емоції, творчість і невинність дитинства. Брюс Роббінс, наприклад, зазначає, що однією з сильних сторін роману є те, що в ньому зображені і клони, і люди .[15] Ерл Інгерсолл вважає, що роман змусить читачів замислитися над собою.[18] Мартін Пухнер вважає, що кінцева мета роману – «поставити під сумнів статус клонів і, відповідно, людей»[21]. Генрієтта Рус стверджує, що твір використовує трансплантацію органів у романі для того, «щоб показати протистояння і конфлікт між правлячою владою та звичайними людьми в контексті культурного розмаїття і хвилі імміграції». Отже, твір та його кіноадаптація розглядаються з різних ракурсів та мають багато спільних і відмінних рис.

Роман Кадзуо Ішігуро «Ніколи не відпускай мене» – це тривожна алегорія систематичних репресій та інтимний портрет трьох друзів, які перебувають в нереальних життєвих обставинах. Багато чого відбувається як на поверхні, так і

в глибині, і, гортаючи сторінки книги, часом читачу не вистачає уяви, щоб осягнути глибину ідеї автора та уявити кожну деталь. Фільм Марка Романека наче полегшує процес усвідомлення подій, про які писав Ішігуро, та дійсно красиво змальовує понурі пейзажі, які складають собою весь роман. Але, варто визнати, що масштаб книги виявився надто великим для екрану.

У фільмі «Не відпускай мене» знялися Кері Малліган, Ендрю Гарфілд і Кіра Найтлі. Малліган частково перетворила пасивну Кеті на глибоку, емоційну та «живу» дівчину. В одному з інтерв'ю вона каже, що прочитала книгу кілька разів і щиро полюбила роль Кеті, що видно неозброєним оком. Всі актори прекрасно справилися з завданням та повністю передали атмосферу своїх героїв, а головне, вони змогли висвітлити проблеми та питання, про які писав Кадзуо Ішігуро. Твір та кінотвір містять низку актуальних тем, серед яких можна виокремити питання ідентичності та індивідуальності, етики науки та моралі, проблему репресій та підкорення, соціальної нерівності, непорозуміння та самопожертви. Хоча роман Кадзуо Ішігуро та фільм Марка Романека «Не відпускай мене» досить схожі, важко не помітити відмінностей. Теми книги та фільму суперечать одна одній. У романі Ішігуро ключовим посланням для читачів є те, що, на нашу думку, робить людину людиною. На противагу цьому «Не відпускай мене» Романека акцентує на темі кохання та почуттів.

2.1 Проблема ідентичності та індивідуальності у романі та кіноадаптації

Певною мірою роман Кадзуо Ішігуро "Ніколи не відпускай мене" та екранізація Марка Романека присвячені темі ідентичності та індивідуальності. Ці твори ставлять питання про те, як люди розуміють своє місце у світі, як вони бачать себе в контексті суспільства і як намагаються знайти своє місце в житті.

У фільмі «Не відпускай мене» молоді люди, які на перший погляд виглядають, як звичайні підлітки, живуть у закритому та ізольованому світі. Як ми дізнаємося лише на половині фільму та книги, головні герої «Не відпускай мене» – клони: вони існують лише для того, щоб вирости і пожертвувати свої

життєво важливі органи, а їхнє життя зазвичай закінчується до того, як їм виповниться 30 років. Протягом прочитання роману і перегляду фільму нас переслідує питання, чому вони погодилися на цей жахливий план. У зв'язку з цим постає питання, чи мають ці молоді люди право на ідентичність та індивідуальність, чи мають вони власні мрії та бажання, чи можна їх сприймати як повноцінних людей, а не лише як джерело органів для інших.

Порівнюючи книгу та фільм, варто зазначити, що фільм поставив ці питання ще чіткіше. Герої кінострічки наділені цілим спектром емоцій, вони відчують та проявляють свої почуття, хоча в романі троє друзів не на стільки глибокі та емоційно наповнені. Режисер Марк Романек використовує візуальні засоби, які відображають страхи, невпевненість і тривоги героїв. Актори всіма силами показують їхні спроби знайти своє місце у світі, який їх не розуміє, та пошуки сенсу свого існування. Емоційна насиченість фільму також посилюється музичним супроводом та інтенсивною операторською роботою.

Значна частина пошуку самоідентичності героїв розглядається крізь призму почуттів. У книзі стосунки Томмі, Кеті та Рут більшою мірою описані, як стосунки близьких людей, натомість Романек у кінотворі зобразив це любовним трикутником. Основна увага у фільмі зосереджена на коханні головних героїв, трепетних почуттях, ревнощах та пристрасті. Натомість читаючи роман, ми навіть не впевнені, що клони можуть кохати. Прикладом цієї різниці може бути те, що в романі Кеті, яка є оповідачем книги, отримує касету з записом Джуді Бріджуотер в обмінному пункті. Пісня під назвою «Never Let Me Go» на касеті нагадує їй про материнську любов і захист для своєї дитини. Кеті уявляє дитину, яка танцює і співає під цю пісню, а мадам, яка відповідає за художню галерею, спостерігає за нею через вікно і починає плакати. Проте у книзі Томмі купує Кеті касету, і коли вона слухає цю ж пісню, вона думає про нього, а не про дитину. Ця відмінність є дуже важливою та ще раз доводить, що фільм зміщує фокус з проблеми людяності на тему кохання.

Герої вирости у Гейшлемі, де кожен куточок зомбував їх та перетворював на бездушних істот. Тому не дивно, що в старшому віці вони перестали чинити будь-який опір своїй долі та покійно чекали своєї смерті. Ще одним показовим моментом є те, що від самого початку їм розповідали про шкоду паління, про те, що здоров'я для них вкрай важливе, і нікому з них навіть на думку не спадає хоча б спробувати порушити цю заборону. І навіть Рут, певною мірою бунтарка, вважає, що донорство – їхній обов'язок, і в неї не виникає ані тіні сумніву з приводу їхнього призначення. Пізніше, коли подрузі Кеті, Рут, мали видалити життєво важливі органи, вона не опиралася. «Відчувала, що це правильно. Зрештою, хіба не це нам призначено?»– каже Рут. [4 с.126] Натомість у фільмі Рут говорить це з гіркотою і сарказмом. Отож, не було зроблено жодних зусиль, щоб переконати нас у тому, що герої спокійно йдуть на поводу своєї долі.

У всіх творах Кадзуо Ішігуро домінує тема обов'язку, провини та боргу. Тому для Кейті найважливішим є те, чи добре ти виконуєш завдання. Завдання Кеті – підтримати донора, щоб він пережив якомога більше пересадок, після чого він помирає, а незабаром і саму Кеті спіткає така ж доля. Знаючи все це, вона все одно продовжує допомагати людям і отримувати якомога більше органів, і навіть вважає це своєю метою. У кінотворі це зображено навіть чіткіше, адже видно, з яким трепетом та відповідальністю Кеті підходить до своєї роботи, наче це звичайна справа, якій вона віддає всю себе.

Нікому з героїв навіть не спадає на думку спробувати втекти, розчинитися у світі людей – адже їх неможливо відрізнити, видати себе за людину, вкрати чи купити документи, здійснити свою мрію тощо. Вони покійно, без боротьби віддають своє життя тим, кого навіть не знають.

2.2 Питання етики науки та моралі у романі та кінострічці

У романі Кадзуо Ішігуро та кінострічці Марка Романека також порушується морально-етичне питання створення людських клонів. Автор порушує питання прав людини, свободи та відповідальності перед створеними

істотами. Джозеф О'Ніл вважає, що роман успішно адаптувався до нової науково-технічної епохи, яка є найпереконливішою і найсумнішою науковою фантастикою. Це твердження чітко показує біотехнологічне забарвлення цього роману. [20]

Роман Кадзуо Ішігуро «Не відпускай мене» та однойменний фільм висвітлюють етичні проблеми, пов'язані із застосуванням досліджень і технологій у медицині. У романі клони розглядаються як об'єкти медичних досліджень. Це піднімає питання про те, чи етично і морально правильно використовувати іншу людину як донора. У творі та його кіноадаптації описані люди, які використовують клонів для задоволення власних потреб, а також ті, хто ставиться до клонів з повагою і співчуттям. До речі, процес виїмки органів набагато детальніше описаний у романі, ніж показаний у фільмі.

Роман і фільм також піднімають питання про те, як наука і технології можуть впливати на суспільство і людей, і як це може призвести до морально-етичних проблем. Ішігуро шукає відповідь на запитання, як далеко може зайти наука, перш ніж вона стане морально та етично неприйнятною.

Фільм починається з повідомлення на екрані: «У 1952 році відбувся великий прорив у медицині. Лікарі тепер могли лікувати раніше невиліковні хвороби; до 1967 року тривалість життя перевищила 100 років». Фільм захоплює глядача, одразу показуючи, що ми перебуваємо в альтернативній реальності. Він ніби каже: «Не хвилюйтеся, нас це не стосується», тим самим значно спрощує сюжет та наперед повідомляє глядачів, що події – нереальні, хоча вигаданий світ дуже нагадує реальний.

Фільм також показує, як наука і технології можуть бути використані для соціальних експериментів і контролю над людьми. Наприкінці кіно з'ясовується, що герої були ошукані та використані вченими в експериментах для вивчення людської психіки під страхом смерті. Таке використання науки є неприпустимим.

Ще одне етичне питання, яке піднімається в обох творах, – як ставитися до клонів, які мають власну ідентичність та індивідуальність. У творі описані ситуації, в яких клони реалізують свої права і відстоюють свої інтереси, що свідчить про їхню людську природу. Але в суспільстві їх не сприймають, як незалежних особистостей, а вони і не позиціонують себе такими.

Крім того, герої роману та кіноадаптації зіткнулися з питанням смерті та її значенням. Вони змушені жити своїм життям з усвідомленням того, що їхня смерть є неухильною та неминучою, і це піднімає питання про те, як суспільство повинно ставитися до смерті та які права мають люди відносно неї. Роман і фільм показують різні способи, за допомогою яких герої приймають свою смерть. Одні спокійно погоджуються зі своєю долею, вважаючи, що це їхнє призначення. Інші намагаються знайти спосіб врятувати своє життя, наприклад, Томмі і Кейт вирішують домогтися відстрочки у трансплантації задля стосунків. Ця сцена яскраво зображена у фільмі, актори майстерно відіграли бурхливі емоції, серед яких спочатку жага та надія, а потім безвихідь, розчарування та розпач. Не можливо спостерігати за цим без сліз на очах.

Отже, роман «Не відпускай мене» та його кіноадаптація порушують морально-етичні питання, пов'язані з наукою, технологією, людськими правами та смертю. Це змушує читача та глядача замислитися на сутність буття.

2.3. Тема репресій, нерівності та підкорення у романі та кіноадаптації

Герої живуть у спеціальній школі-інтернаті, де їх виховують і готують до своєї долі. Їхнє життя повністю контролюється організацією, яка їх створила, і клони не можуть вирішувати власне майбутнє. Це створює відчуття пригніченості та безпорадності. Послух є важливою частиною життя клонів, оскільки вони повинні слухатися своїх лідерів і виконувати їхні накази. Герої роману не можуть уникнути своєї ролі, і це робить їх залежними від організації, яка контролює їхнє життя. Джастін Берлі вважав, що суспільство, в якому домінує людина, в романі поневолює, залякує і знищує клонів, здійснюючи над ними насильницькі дії.[16]

Автор описує, як гноблення і покора впливають на психіку персонажів і стосунки між ними. Герої роману намагаються знайти способи зберегти свою ідентичність та індивідуальність в умовах гноблення. Вони шукають джерела надії та взаємної підтримки, щоб відчутти, що вони не повністю підкорені системою. Головні герої живуть у наперед визначеному генетичному та соціальному контексті, де їхні життя та тіла належать державі.

По-друге, у романі та фільмі показані стосунки героїв з опікунами, які контролюють і спрямовують їхнє життя. Герої не мають повної свободи вибору і повинні підкорятися правилам і нормам, встановленим інтернатом. Їх свобода вибору обмежена, і вони не можуть обирати своє майбутнє.

Невелика деталь, яка відсутня у книзі, але є у кінострічці – це чіпи для контролю клонів. Хоча в книзі практично не згадується про заходи для відстеження майбутніх донорів, у фільмі є кілька випадків, коли герої тримають зап'ястя на електронних пристроях стеження. Очевидно, що Рут, Кеті і Томмі опинилися в пастці настільки складної технологічної системи, що не можуть вирватися з неї. Зрештою, в їхні тіла імплантують чіп. Ця, здавалося б, незначна зміна повністю підриває ретельно розроблену Ішігуро психологію персонажів. Можливо, якби ця деталь була описана автором роману, це б хоч трохи пояснило пасивність та байдужість героїв до їх життя.

По-третє, роман і фільм показують різницю між клонами і звичайними людьми. Клони вважаються нижчими за звичайних людей і розглядаються лише як джерело органів для тих, хто їх потребує. Як наслідок, герої опиняються в підлеглому становищі, не маючи тих самих прав, що й люди, і не маючи змоги налагодити нормальні стосунки. Герої постійно зазнають дискримінації з боку звичайних людей, які не визнають їх повноцінними членами суспільства. Вони живуть у віддалених місцях, не мають доступу до звичайних шкіл і не знайомі із зовнішнім світом. Їхнє існування часто є незрозумілим для суспільства, яке не визнає їх повноправними членами суспільства. Така ситуація призводить до соціальної нерівності, коли клони вважаються нижчими за звичайних людей, їхнє життя вважається менш цінним

і важливим, а їхня гідність і права не поважаються. Кеті та її друзі рано починають усвідомлювати свої відмінності. Вона зустрічає людину і розуміє, що « вона боїться нас так само, як людина боїться павуків». Кеті додає: «Отож ти чекаєш, навіть якщо не усвідомлюєш цього напевне. Чекаєш миті, коли затишиш, що насправді ти в їхніх очах є кимось іншим, що там, назовні, живуть отакі люди, як ця Мадам. Вони тебе не ненавидять, не бажають тобі жодної кривди, але тим не менше їх пересмикує від самої думки про тебе – про те, звідки ти взявся у цьому світі і навіщо...»[4, с.26] Інакшість – частина її ампула, але дівчинка не знає, чому так склалося.

Автор показує, як нерозуміння і соціальна нерівність впливають на душевний стан героїв і їхні стосунки. Клони намагаються зрозуміти своє місце у світі і приходять до висновку, що вони не менш цінні та важливі, ніж звичайні люди.

Тема гноблення та підкорення для персонажів «Не відпускай мене» малює гострий портрет людини, яка змушена жити в повній залежності від системи і шукати спосіб зберегти свою ідентичність та честь.

Романам Ішігуро властива недомовленість, що виражається в замовчуваннях. Наприклад, Кеті так і не визнає, що Рут перешкодила їхнім почуттям з Томмі. Те саме відбувається в Гейшлемі, коли правду приховують за під маскою. Автор не пояснює, як саме відбувається процес перетворення дітей на донорів, хоча це є ключовим елементом сюжету. Це створює певну атмосферу та загадковість, що сприяє глибшому розумінню світу роману та пробуджує інтерес читачів. У кінострічці Марка Романека збереглися недомовленості та евфемізми, але через те, що сюжет був певною мірою скорочений та стиснутий в межах фільму, багато деталей зникли, тож на місце недомовленостей прийшли пояснення подій, що відбуваються в творі. Це створено для того, щоб глядачі могли зрозуміти суть в інтенсивному режимі, не гаючи часу на недомовленості та загадки. Правду кажучи, це надто спрощує перегляд фільму та майже не лишає місця для роздумів та самостійних здогадок.

РОЗДІЛ 3. ПОЕТИКО-СТИЛЬОВІ ОСОБЛИВОСТІ РОМАНУ

«НЕ ВІДПУСКАЙ МЕНЕ»

3.1. Сюжет та композиція твору та кінотвору

Дія роману та однойменного фільму розгортається в похмурій Британії 20-го століття, де людей клонують, щоб створити живих донорів органів для трансплантації. Розповідь прозового твору ведеться від імені 28-річної Кеті. Композиція роману «Не відпускай мене» є цікавою та нетиповою. Історія розкривається поступово, з маленьких фрагментів спогадів головної героїні Кеті. Читач має можливість зануритись в її світ та дізнатись більше про її дружбу з Рут та Томі, а також про таємниці Гейшлему та долю героїв. Роман містить три частини, кожна з яких присвячена різному етапу життя героїв. Роман Кадзуо Ішігуро «Не відпускай мене» та екранізація Марка Романека мають багато спільного, але є й відмінності.

Ключовою ідеєю обох версій залишаються незмінними: історія одного незвичайного інтернату, де виховуються діти, які потім виростають, потрапляють у відкритий світ і, будучи практично на свободі, вони не почуваються вільними. Головні герої, Кеті та Томмі, зустрічаються знову, але вже дорослими.

Екранізація Марка Романека акцентує значною мірою на любовній лінії Кейт і Томмі, яка не була так сильно відображена в романі. У фільмі зображено Томмі, який у дитинстві закохується в Кеті, але та все ж поступається ним своїй подрузі, яка теж має почуття до нього. Пізніше, коли герої стають дорослими, вони знову зустрічаються, і Томмі розвіює свої ілюзії та розуміє, що Кеті – його єдине справжнє кохання. Любовна історія у фільмі допомогла додати емоційної насиченості та глибини стосункам між героями, що додало сюжету драматизму. У книзі історія кохання зображена майже приховано та не чітко. Герої не висловлюють своїх почуттів один до одного прямо. Автор виражає їхні почуття та емоції через натяки та здогадки. Історія кохання – одна з багатьох тем у книзі, але вона не є головною. Основними темами роману є самоідентичність,

пам'ять і людяність. У книзі досліджується, як спогади дитинства формують ідентичність і сприйняття світу, і як пам'ять впливає на наші стосунки з іншими.

Однак, в обох версіях зберігається загальний настрій меланхолії та розчарування, який пронизує глядачів та читачів

Щодо композиції Роман Кадзуо Ішігуро «Не відпускай мене» та екранізація Марка Романека дещо відрізняються. Однією з найпомітніших відмінностей є оповідь. У книзі розповідь ведеться від імені Кеті, яка пригадує про своє минуле, та події, які трапилися з нею в дитинстві та юному віці. Натомість у фільмі події описані третьою особою, що дозволяє читачу безпосередньо оцінювати дії, почуття та емоції кожного з героїв.

Структура роману – лінійна, тобто події в основному відбуваються послідовно одна за одною, тоді як фільму властива структура з великою кількістю флешбеків та спогадів, які з'являються непослідовно та трохи ускладнюють розуміння подій.

Ще однією відмінністю між книгою та кінострічкою є наявність деталей. На жаль, режисер фільму не зовсім справився з цим завданням, адже дуже багато подробиць з роману, які допомагають більше вникнути в суть, – упущені. Чомусь внутрішні переживання друзів та хід їхніх думок Марк Романек вирішив замінити на детальний розбір кохання. Можливо, через часові рамки та бажання зробити фільм динамічнішим і цікавішим, режисер вдався до таких методів

Аналогічна ситуація зустрічається в кінцівці фільму, що значно відрізняється від тої, що у книзі. Закінчення кінострічка містить більше деталей про подальше життя персонажів, щоб глядач міг дізнатися більше про їхню долю після завершення основного сюжету.

Сам сюжет викликає багато запитань і пояснень. Чому клони не можуть мати дітей? Що було не так з героями книги? Вони явно не були стерильними.

Або інше питання: чому, знаючи про свою наперед визначену долю, студенти приймають її?

Якщо заглибитися в деталі, то можна знайти ще один аспект, який варто поставити під сумнів. Усе в житті має свою ціну. Особливо трансплантація органів. Після школи і навчання студенти ведуть вільне і незалежне життя. Деякі з них зроблять все, щоб заощадити гроші і купити вільне життя. Або легально, або підкупивши відповідні органи, наприклад, комісію з трансплантації. Але про це в книзі не згадується. Звичайно, автор не зобов'язаний відповідати на всі питання. Деякі можуть і повинні залишитися відкритими.

Роман Ішігуро «Не відпускай мене» показує, що люди не здатні подолати систему, і, незважаючи на співчуття або симпатію, яку вони відчують до клонів, вони не хочуть чинити опір. Руйнівність і нелюдськість системи проявляється в нездатності сучасної людини бути по-справжньому співчутливою. Люди готові пережити будь-який експеримент, щоб поліпшити якість свого життя, і з цією метою вони здатні знехтувати моральними нормами і духовними цінностями.

3.2 Своєрідність хронотопу у романі та фільмі

Одна з особливостей хронотопу роману полягає в тому, що він проходить у двох часових рамках: на початку роману ми бачимо, що головна героїня, Кеті, тепер вже доросла жінка, яка згадує своє минуле. Згодом ми переходимо до молодості Кеті і її друзів Рут і Томмі, коли вони були учнями інтернату.

У кінострічці Марка Романека теж присутні дві умовні частини, події першої відбувається в школі-інтернаті, де головні герої провели більшу частину свого дитинства, а другої – в їхньому дорослому житті. У першій частині фільму хронотоп характеризується переривчастими проблисками спогадів, що перетинаються з реальністю, створюючи враження, що час майже зупинився в цьому замкненому світі. Унікальність замкненого світу розкривається через місце дії фільму: школа-інтернат, де діти живуть у невеликому гуртожитку і проводять більшу частину часу разом. Такий хронотоп створює враження, що

герої перебувають у коконі, де зовнішній світ існує лише через інформацію, яку їм надають вчителі.

Цей хронотоп розширюється у другій частині книги та фільму, коли дорослі Рут і Томмі опиняються у великому місті. Час стає все більш лінійним, а сліди пам'яті з першої частини стають чіткішими і конкретнішими. Хронотоп другої частини показує реальність дорослого світу.

Часопростір твору, в якому фактично існує герой, збігається з його внутрішнім, особистим хронотопом, який характеризується тими ж законами, що й зовнішній хронотоп. Незмінними є мотиви постійного блукання героя, його втечі та повернення додому, його пошуків у нестабільному просторі. «Поєднанням реальної та перцептуальної площин художнього простору даного роману Ішігуро спрямовує читацьку рецепцію до одного з найскладніших питань сучасності – сенсу буття звичайної людини» [2]. Українська дослідниця Н. Жлуктенко пише, що «просторові мотиви стають своєрідними маркерами індивідуального стилю автора». [2]

Хоча часопростір роману демонструє ознаки цілісності, він також має фактологічну основу. Оповідач мандрує до основ своєї пам'яті, інтимного, замкненого простору, з якого неможливо втекти в будь-який момент. Світ клонів існує поряд зі світом людей, створюючи два простори: реальна Англія, з назвами графств і міст, що справді існують – Оксфордшир, Дербішир, Вілтшир, Норфолк, Уельс (той простір, який за бажання можна відзначити на карті) і «клонований» простір умовного світу: це сам Гейшлем, ставок, ліс, свій «край втрат», Котеджі, Білий особняк, Тополина ферма, приморське місто, площа (колишній басейн), човен на болоті тощо.

У часопросторі роману та кінофільму присутній потужний міфопоетичний пласт, який найбільш яскраво проявляється в міфології дому, представленої британською та японською культурами, які перебувають у різних позиціях. Якщо в європейській культурі берегинею домашнього вогнища є

мати, то в японській культурі домінує чоловік. У структурі міфології дому повторюваним мотивом є пам'ять про домівку, яка існує в пам'яті персонажів і репрезентує не лише матеріальний, а й духовний рівень їхнього існування [11]. Символом пам'яті в романі стає скарбничка Кеті, адже вона вміщує в собі все, що є в серці Кеті, і стає уособленням її «коріння» та ідентичності.

Події, що відбуваються в Гейшлемі, також дублюють реальне життя, залишаючись «клонуваними», нереальними, несправжніми – це ярмарки, розпродажі, Галерея, колекції, «таємна змова», пошуки «можливого я», пошуки човна на болоті.

Протягом усієї оповіді герой шукає «свій» простір, який символізує безпеку, щастя і дитинство. «Подорожуючи сільською місцевістю, я досі звертаю увагу на речі, що нагадують мені про Гейлшем. Можу проминати вкрите імлою поле чи, спускаючись схилом у долину, побачити вдалині частину великого будинку або ряд тополь на пагорбі, розташованих по особливому – і думаю: «Мабуть, це тут! Я знайшла його! Це таки справді Гейлшем! Далі до мене доходить, що це неможливо, і я продовжую їхати, а мої думки кудись відлітають». [4, с.9] Усі спроби знайти «своє» місце приречені на невдачу, героїня знову і знову бачить його обриси, шукає його в Норфолку («загубленій землі»), але все марно, «своє» місце для неї недосяжне, що призводить до трагічного фіналу.

Характерною для хронотопу є тема розпаду: старий будинок міс Емілі, в якому ми бачимо руїну, зникнення Гейшлема, «порожні» малюнки Томмі через роки, крах ілюзій. Світ, що змінюється, викликає страх і відчуття приреченості, яке посилюється наприкінці фільму.

Простір роману може розширюватися в міру розгортання сюжету: спочатку це Гейшлем, потім котеджі, лікарня, дорога і машина, яка стає заміником дому та особистого простору. Однак у ході подій стає зрозуміло, що цей простір раптово звужується, коли героїня опиняється в лікарні і шукає спокою, стаючи донором.

Образність твору вказує на дуальність культур: персонажі створені на основі опозицій (Рут з її «вибуховим» характером репрезентує західну традицію, віддана Кеті – східну), але в підсумку перемагає східна традиція, оскільки герої добровільно йдуть назустріч своїй долі (віддають життя заради інших).

Окрім того, роман та фільм також мають досить яскраво виражену тему часу. Герої відчують, що час минув, а вони нічого не змогли зробити, щоб змінити своє майбутнє. Це створює відчуття втрати і розчарування, що набуває особливого значення у контексті трагічної ситуації, в якій опинилися герої.

Таким чином, спільними рисами хронотопу роману та фільму "Не відпускай мене" є місце дії, а саме альтернативна реальність Великобританії, головні герої: Томмі, Рут та Кеті, ізолюваний простір та наявність двох часових рамок. І в романі, і у фільмі яскраво виражена лінія пам'яті та ностальгії, що знаходить своє відображення у дослідженні спогадів героїв про минуле, їхніх стосунків та взаємин один з одним. А також обидва твори характеризуються особливим ставленням до часу та пам'яті.

3.3. Мовно-стильові доміанти роману та особливості їх кіноадаптації

Мовно-стильові доміанти роману «Не відпускай мене» характеризуються особливою лаконічністю та простотою мови, яка відтворює менталітет і світогляд головних героїв, а також їхню відокремленість від зовнішнього світу.

Герої роману спілкуються між собою, використовуючи просту мову, без складних фраз та абстрактних понять. Така мова відображає їхню внутрішню простоту, беззахисність та дитячу наївність. На перший погляд, це може здатися дивним для дорослих людей, але в контексті їхнього життя в інтернаті, де вони знайомляться зі світом дорослих тільки через певні фільтри, така мова є зрозумілою та природною.

Також у романі присутні деякі мовні засоби, які підсилюють настрій та емоційність тексту. Наприклад, автор часто використовує повторення слів та фраз, що створює певний ритм та акцентує увагу на певних деталях. Також

відчувається вплив усної народної традиції, зокрема, розповідей про дитинство, що надає тексту додаткової глибини.

Марк Романек дуже вдало відтворив ці мовно-стильові особливості у кінострічці «Не відпускай мене».

Простота мовлення виражена за допомогою діалогів, які відображають стосунки та емоції головних героїв. Діалоги досить природні і невимушені, але в той же час не надто емоційні і прекрасно передають атмосферу твору.

Фільм має досить мінімалістичний стиль монтажу та візуальних ефектів, що відповідає манері написання автора роману. У фільмі мінімум деталей декорацій та костюмів.

Присутність ностальгії та темряви відображена не лише в сюжеті роману, але й у мові та стилістиці фільму. Це виражається через поєднання найпростіших діалогів з меланхолійними та моторошними тонами.

У фільмі, так само, як і у книзі, значна увага приділяється музиці як важливій складовій художнього стилю. Музика допомагає передати настрій та емоції, зображені на екрані. У романі згадуються відомі пісні та виконавці 1960-х років, які стали популярними в часи, коли відбувається дія роману. Режисер Марк Романек також використовує музику, щоб передати настрій та емоції героїв "Не відпускай мене". У фільмі звучать відомі пісні 1960-х і 1970-х років, серед яких символічна пісня Джуді Бріджуотер «Never Let Me Go», яка є назвою як роману, так і фільму. Музика також допомагає створити ностальгічну атмосферу і підкреслює романтичні стосунки між героями.

Важливо сказати про роль мистецтва у обох творах, що відображене в малюнках учнів Гейшлему. Вони вкладали в живопис всю свою душу, чим доводили суспільству, що вона у них дійсно. Інтерес до творчості доводить, що герої – не матеріал для клонування, а наділені душею особистості. І хоч мистецтво не є ключовою ідеєю роману та фільму, але воно є тлом для розкриття характерів героїв.

Ще одною особливістю цих творів є ідентифікація героїв за іменами, та заміна повного прізвища однією літерою, або його відсутність (Кеті Ш., Дженні

Б., Сюзі К та інші), що символізує знецінення індивідуальності. Ця деталь часто зустрічається в антиутопічних романах, і частіше всього свідчить про негативне ставлення соціуму до особистості (наприклад, літера й номер у романі «Ми» С. Замятіна)[2].

Ішігуро вдалося перетворити цей біль героїв на мелодію – і Марк Романек чудово її передає очима чудових Кіри Найтлі, Ендрю Гарфілда та Кері Малліган. Фільм, як і роман, – це занурення в глибокий, прозорий смуток. Віддатися тому, від чого не втекти, що ніколи не відпустить. Молоді герої блукають гаванями, вулицями, лісами та лікарняними коридорами, кохаючи та сумують одне за одним з ніжністю та жалем. Смерті не уникнути, її не зупинити ні любов'ю, ні мистецтвом.

Але варто додати, що більша частина фільму розгортається навколо любовного трикутника героїв. Як наслідок, життя в Гейшлемі показано швидко і схематично. А оскільки в книзі багато подій у дорослому житті беруть початок ще зі шкільних років, коли герої були дітьми, режисерові доводиться щомиті буквально розшифровувати, чому герої діють так, а не інакше. Через це фільм часом здається абсурдним, адже глядачеві не потрібно нічого здогадуватися чи передбачати, все лежить на поверхні.

На відміну від книги, у фільмі показана система, яка стежить за донорами: це браслети, які носять донори і які виконують функцію електронних посвідчень особи вдома і, мабуть, у донорських центрах. Знову ж таки, я, принаймні, пропустила сюжет, де один з донорів намагається зняти браслет і сховатися. Але всі вони покійно чекають на «завершення».

Ще однією деталлю є човен, що за книгою – лежить в болоті, а за фільмом – на суші. Від донора до донора з уст в уста передається історія про цей човник, яку кожен мусить побачити хоча б раз. Це наче символ бездіяльності та мертвих надій, адже замість ремонту човна і втечі на ньому, донори просто безнадійно дивляться на нього. Ю. Нестеренко пише, що, ймовірно, герої відмовляються від боротьби не лише тому, що діють відповідно до традицій

справи честі й обов'язку, пов'язаних з японським бусідо, як це зазначає Ю. Нестеренко. [9] Бусідо – це кодекс честі та життєва філософія самурая, що полягає у відданості своїй долі. Міямото Мусасі у своїй «Книзі бусідо. Кодекс самурая» писав, що для самурая справжня сміливість полягає в тому, що коли треба жити – жити, а коли треба померти – померти.[8] Схоже, що герої кінотвору та книги «Не відпускай мене» страждають через синдром «набутої безпорадності», що є частим явищем сьогодні. Цей синдром був визначений М. Селігманом у 1967 році й був описаний як психічний стан, коли людина не бачить зв'язку між зусиллями і результатом. Вчені провели експеримент і довели, що коли помістити людей в умови безпорадності, коли від їхніх дій не залежить нічого, згодом вони стануть безпорадними і повністю втратять свою самостійність. [19]. Це явище простежується в поведінці героїв роману, які не намагаються зробити хоч щось, щоб переписати свою долю. Вони не бачать сенсу йти проти течії, адже рух за течією вимагає значно менше зусиль.

Отже, домінуючими мовно-стилістичними особливостями роману та фільму «Не відпускай мене» є чіткість і лаконічність мови, відображення внутрішньої простоти і вразливості персонажів, мінімалістичний стиль, виражений за допомогою художніх деталей та візуальних ефектів. А також важливе місце в обох творах займають мистецтво та музика.

ВИСНОВКИ

На основі вивчення історико-літературних, теоретико-методологічних, проблемно-тематичних та поетико-стильових аспектів роману Кадзуо Ішігуро "Не відпускай мене" та його кіноадаптації Марка Романека можна зробити низку висновків.

По-перше, екранізації художніх творів є невід'ємною складовою культурного життя, оскільки вони дозволяють інтерпретувати та відтворювати твори по-новому і розширюють перспективи для аудиторії. Жанр антиутопії, використаний у романі, підкреслює важливі для людства питання та моральну складність наукових відкриттів. Одним із ключових елементів антиутопії є тема контролю та маніпулювання суспільством. У цьому романі ця проблема відображена через домінування системи, яка контролює і визначає майбутнє персонажів без їхнього відома чи згоди. Автор показує, що влада має велику силу, але зловживання нею призводить до негативних наслідків. Ще одним важливим елементом антиутопії є зображення суспільства, яке не може створити добробут і рівність для всіх своїх членів. У цьому романі це відображено в тому, що герої, які були створені для служіння суспільству, не мають таких же прав, як звичайні люди. Таким чином, твір показує, що суспільство, яке не поважає права і свободи всіх своїх членів, не може бути справедливим і демократичним.

Проблематика і теми роману "Не відпускай мене" та його екранізації пов'язані з ідентичністю, наукою і моральною етикою, пригніченням, нерівністю і підкоренням. І роман, і фільм підкреслюють важливість збереження власної ідентичності та індивідуальності, а також показують наслідки зловживання науковими відкриттями. Основною відмінністю між кінотвором та книгою є любовна лінія, адже у книзі це другорядна тема, якій не надається особливої уваги, а у фільмі це – один з центрових мотивів.

У поетичному та стилістичному аспектах роману та екранізації велике значення мають сюжет і композиція твору, автентичність хронотопу та мовно-стилістичні орієнтири. Створення унікального хронотопу в романі чи фільмі

дозволяє глядачеві та читачеві зануритися у світ твору та відчутти його атмосферу. За допомогою мовно-стилістичних особливостей роману та фільму "Не відпускай мене", а саме: лаконічності, мінімалістичного стилю, вираженого за допомогою художніх деталей та візуальних ефектів, мистецтва та музики, і режисеру, і автору роману вдається занурити читачів та глядачів у світ, сповнений таємниць і здогадок.

Тому роман і фільм "Не відпускай мене" можна розглядати як дві різні творчі інтерпретації однієї і тієї ж історії, що спонукають до роздумів про природу людського існування та етичні проблеми, пов'язані з технологіями.

Отже, це порівняльне дослідження показало, що роман Кадзуо Ішігуро "Не відпускай мене" та екранізація Марка Романека мають схожі теми та мотиви, але різні підходи до оповіді та використання мови і стилю.

SUMMARY

Based on the study of the historical and literary, theoretical and methodological, problematic and thematic, and poetic and stylistic aspects of Kazuo Ishiguro's novel «Never Let Me Go» and its film adaptation by Mark Romanek, a number of conclusions can be drawn.

Firstly, film adaptations of works of fiction are an integral part of cultural life, as they allow us to interpret and reproduce works in a new way and expand the audience's perspectives. The dystopian genre used in the novel emphasises issues important to humanity and the moral complexity of scientific discoveries. One of the key elements of dystopia is the theme of control and manipulation of society. In this novel, this problem is reflected through the dominance of a system that controls and determines the future of the characters without their knowledge or consent. The author shows that power is very powerful, but its abuse leads to negative consequences. Another important element of dystopia is the portrayal of a society that cannot create prosperity and equality for all its members. In this novel, this is reflected in the fact that the characters who were created to serve society do not have the same rights as ordinary people. Thus, the novel shows that a society that does not respect the rights and freedoms of all its members cannot be just and democratic.

The issues and themes of the novel «Never Let Me Go» and its film adaptation are related to identity, science and moral ethics, oppression, inequality and subjugation. Both the novel and the film emphasise the importance of preserving one's own identity and individuality, and show the consequences of misusing scientific discoveries. The main difference between the film and the book is the love story, as in the book it is a secondary theme that is not given much attention, while in the film it is one of the central motifs.

In the poetic and stylistic aspects of the novel and the film adaptation, the plot and composition of the work, the authenticity of the chronotope, and the linguistic and stylistic guidelines are of great importance. Creating a unique chronotope in a novel or film allows the viewer and reader to immerse themselves in the world of the work and feel its atmosphere. With the help of the linguistic and stylistic features of the

novel and film «Never Let Me Go», namely, conciseness, minimalist style expressed through artistic details and visual effects, art and music, both the director and the author of the novel manage to immerse readers and viewers in a world full of secrets and guesses.

Therefore, the novel and the film «Never Let Me Go» can be seen as two different creative interpretations of the same story, which prompt reflection on the nature of human existence and ethical issues related to technology.

In summary, this comparative study has shown that Kazuo Ishiguro's novel «Never Let Me Go» and Mark Romanek's film adaptation have similar topics and motifs, but different approaches to narrative and the use of language and style.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Глодзь Г. Антиутопійний трикстер: гендерні аспекти образу. *Гендерна проблематика та антропологічні горизонти*. С. 40–45. URL: https://uamoderna.com/images/biblioteka/Ostrog_gender_anthropology/Ostrog_gender_3.pdf (дата звернення: 29.04.2023).
2. Жлуктенко Н. Ю. Топос у романах Кадзуо Ішігуро. Літературознавчі студії: зб. наук. праць / відп. ред Г. Ф. Семенюк. Вип. 26. Київ : КНУ; ВД Дмитра Бураго, 2010. С. 191–195.
3. Замятін Є. Ми. Київ : Комубоок, 2016. 232 с.
4. Ішігуро К. Не відпускай мене : книга / пер. з англ. С. Андрухович. Київ : Вид-во Старого Лева, 2016. 336 с. URL: <https://moreknig.org/proza/sovremennaya-proza/266143-he-vdpuskay-mene.html> (дата звернення: 01.04.2023).
5. Каган М. Прийоми і принципи візуалізації художніх світів літературних творів у різних типах кіноінтерпретацій. *Vuzlit*. URL: https://vuzlit.com/463963/priyomi_printsipi_vizualizatsiyi_hudozhnih_svitiv_literaturnih_tvoriv_riznih_tipah_kinointerpretatsiy (дата звернення: 26.04.2023).
6. Ланин Б. Анатомия литературной антиутопии / Борис Ланин // *Общественные науки и современность*. – 1993. – № 5. – С. 154–163.
7. Мор Т. Утопія. Ексмо-Пресс, 2018. 160 с.
8. Мусаси М. Книга Бусидо. Кодекс самурая. Київ : Центр навч. літ., 2020. 316 с.
9. Нестеренко Ю. С. Элементы японской культуры в романе Кадзуо Исигуро «Не отпускай меня». *Знание. Понимание. Умение*. 2015. № 4. С. 326–333.
10. Сиваченко Г. Сонячна машина" В.Винниченка і роман-антиутопія ХХ сторіччя. *Слово і час*. 1994. С. 42–47.

11. Усенко О.П. Міфологема будинку в творчості Кадзуо Ісігуро О.П./ Усенко // Вісник Дніпропетровського університету імені А. Нобеля. Серія «Філологічні науки». — 2012.— № 1 (3). — С. 146-149.
12. Эйзенштейн С. Вертикальный монтаж. *Чертовы Кулички* : информационно-развлекательный портал. 1938. URL: http://www.kulichki.com/moshkow/CINEMA/kinolit/EJZENSHTEJ N/s_vertikalxnyj_montazh.txt (дата звернення: 27.04.2023).
13. Эйзенштейн С. Изд: "Сергей Эйзенштейн" (избр. произв. в 6 тт) "Искусство", М., 1968. Москва : "Искусство", 1968.
14. Booker K. *Dystopian literature: a the oryand research guide*. New York : Greenwood Press, 1994. 181 p.
15. Bruce, Robbins. "Cruelty is Bad: Banality and Proximity in Never Let Me Go." *NOVEL: A Forum on Fiction* 40 (2007):289-302.
16. Burley, Justine. "A Braver, Newer World." *Nature* 16 (2005):427-435.
17. Grossman L. Is never let me go one of the all-time 100 best novels?. *TIME.com*. URL: <https://entertainment.time.com/2005/10/16/all-time-100-novels/slide/never-let-me-go-2005-by-kazuo-ishiguro/> (date ofaccess: 26.04.2023).
18. Ingersoll, Earl. "Taking Off the Realm of Metaphor; Kazuo Ishiguro's Never Let Me Go." *Studies in the Humanities* 18 (2007):200-215.
19. Maier S. F., Seligman M. E. P. Failure to escape traumatic shock. *Journal of Experimental Psychology*. 1967. May; 74 (1): 1–9 p.
20. O'Neill, Joseph. "Never Let Me Go." *The Atlantic* 23 (2005):39-46.
21. Puchner, Martin. "When We Were Clones." *Raritan*. 18 (2008):146-157.
22. Roos, Henriette. "Not Properly Human: Literary and Cinematic Narrative about Human Harvesting." *Journal of Literary Studies* 35 (2008):79-85.